

הנחיות והמלצות למורים

לשימוש במצגת "נפולאון – שליט נאור ומיטיב או עריץ ומשעבד?"

קהל היעד: תלמידי כיתה ח

משך הפעילות: 45 דקות

הרעיון:

1. המצגת מלווה ומרחיבה את נושא הלימוד "נפולאון בונפרט – קיסר הצרפתים", ובוחנת את פועלו של נפולאון בהיבטים שונים באמצעות הדמיית משפט.
2. המצגת קוראת לתלמידים לקחת חלק פעיל ולבחון דמות היסטורית שנויה במחלוקת. היא מעודדת ראייה מורכבת של הסוגיה. התלמידים מתבקשים להתייחס לכמה תחומי פעולה של נפולאון, ובסופו של דבר לחוות דעה. למרות השימוש בכלי של משפט היסטורי ולמרות הקריאה לנקיטת עמדה, גם דעה שאינה חד-משמעית היא עמדה לגיטימית.
3. באמצעות המצגת אפשר להתייחס לנושאים נוספים כמו: דפוסי מנהיגות, התקופה, בחינת ערכי הנאורות והמהפכה לנוכח המדיניות של נפולאון. חשוב להדגיש את צמיחתו של נפולאון מתוך רוח המהפכה הצרפתית ומתוך עולמו האישי כמפקד צבאי.
4. המצגת מבקשת לאפשר לתלמידים להתייחס למנהיגותו של נפולאון משתי נקודות מבט שונות – זו של הסנגוריה וזו של הקטגוריה. המצגת מאפשרת דיון בחשיבותה של נקודת המבט בכתיבת הסיפור ההיסטורי. בכך היא עשויה לתרום לטיפול חשיבה היסטורית ביקורתית.

מהלך הפעילות:

המצגת נפתחת בהצגת דמותו של נפולאון, תוך הדגשת המורכבות שבה.

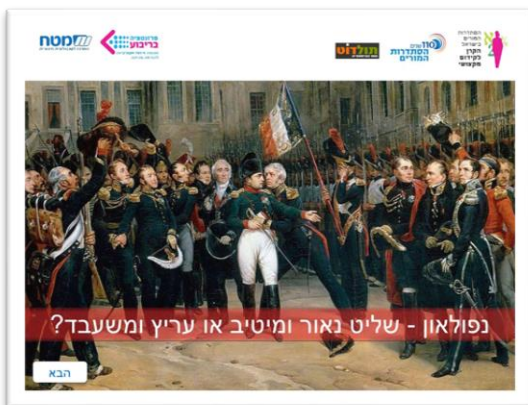
לצד ההצגה, מופיעות תמונות של נפולאון מתקופות שונות.

- אפשר להתייחס לתמונות, לתקופות בחייו שהן מייצגות ולדרך שבה הוא מצויר.
- אפשר לשאול את התלמידים שאלות על עמדות הציירים השונים כלפי נפולאון, כפי שהן באות לידי ביטוי בתמונות.

בהמשך מוצגת השאלה העומדת במרכז המצגת: האם

נפולאון היה שליט שהיטיב עם העם והמשיך ביישום הישגי המהפכה, או שהיה דיקטטור תאב כוח

שפגע בכל אלה?

- לאחר מכן, מופיעה קריאה לתלמידים ללמוד את הנושא באמצעות עדויות ותמונות, ולגבש דעה.
- מומלץ להדגיש כי בניגוד לשופט בבית משפט, כאן אין חובה לגבש עמדה חד-משמעית. ככל שירבו הקולות השונים בכיתה, כך תהיה החוויה עשירה יותר.

שקופית "נושאים לדין בבית המשפט"

השקופית מציגה כמה נושאים הקשורים לפועלו של נפולאון, שבהם יעסוק בית המשפט הדמיוני. התלמידים מתבקשים לבחור את הנושא שירצו לפתוח בו את הדין.

כל אחד מהנושאים מוצג בכותרת ובתמונה קטנה.

- לחיצה על "זכויות המגדלת", מציגה את התמונה בגודל מלא. כדאי להתבונן עם התלמידים בתמונה בטרם "כניסה לדין".
- לחיצה על כותרת הדין מובילה לדין הרלוונטי.

שקופיות הדיונים

באולם הדיונים מצוירים שני דגלי טריקולור של צרפת. על הקיר ממוקמת תמונת הצהרת זכויות האדם והאזרח, עליה אפשר ללחוץ להגדלה.

דרך סמלים אלה של המהפכה הצרפתית כדאי לדון עם התלמידים ברוח התקופה הנדונה ובמשמעות צמיחתו של נפולאון מתוך צבא המהפכה. אפשר להעלות בפניהם את השאלה האם לדעתם אווירת הכאוס שנוצרה בעקבות המהפכה השפיעה על הצלחותיו של נפולאון בתחום המדיני. אפשר גם להתחיל לדון במידת המחויבות של נפולאון לעקרונות המהפכה.

באולם מצוירים סנגור, קטגור ושופט. לחיצה על דמות הסנגור או הקטגור פותחת בועית דיבור, ובה אמירותיו.

- אפשר להיכנס לכל הדיונים או לכמה מהם.
- אפשר לבקש מהתלמידים לקרוא בקול את תפקידי הסנגור והקטגור בכל פעם.
- בטרם הכניסה לבית המשפט, אפשר גם לבחור מקרב התלמידים סנגורים, קטגורים ועדים לכל נושא, אשר יגלמו את התפקיד הנבחר בבית המשפט; הם יעמדו במקומותיהם ויציגו את עמדת הסנגור, את עמדת הקטגור או את עמדת העד בדרך תיאטרלית. לאורך המצגת מוצגים סך הכול חמישה סנגורים, חמישה קטגורים ושני עדים.

- לחלופין, אפשר לחלק את הכיתה לחמש קבוצות, כאשר כל קבוצה מייצגת נושא לדיון. בסוף המשפט הקבוצה תתבקש להציע את החלטתה המנומקת בנושא הנידון.
- לאחר כל נושא שעולה בדיון, אפשר לקיים דיון בכיתה: האם בעניין זה נפולאון היה שליט נאור ומיטיב או עריץ ומשעבד?

נפולאון כמצביא

שקופית זו מזמנת דיון על נפולאון כמנהיג צבאי, לפני שהפך לקיסר ולאחר מכן.

לחיצה על דמות הסנגור פותחת בועית דיבור, ובה התייחסות לתרומה האדירה שתרם נפולאון לבנייתו מחדש של הצבא הצרפתי בעקבות המהפכה. הסנגור "מציע" לקרוא גם ציטוט מנאום של נפולאון עצמו בפני חייליו בשנת 1796.

- כדאי להתייחס לתוכן הציטוט ולבחון מה היה מצבו של הצבא הצרפתי בשנת 1796 ומה הבטיח נפולאון לחייליו.

- אפשר להעלות את השאלה: באיזו מידה קיים נפולאון את הבטחותיו אלה?

לחיצה על דמות הקטגור פותחת בועית דיבור, ובה התייחסות למחדליו של נפולאון כמצביא ולזלזול שהפגין בחיי חייליו.

מתחת לבועית הדיבור נמצא כפתור "להזמנת עד". לחיצה עליו פותחת תמונה של גנרל בצבא נפולאון, המדבר על אכזבתו מהמפקד העליון, שעשה טעויות טקטיות בקרבות ברוסיה, ובסופו של דבר הפקיר את חייליו שם בתנאים קשים.

- אפשר לבקש מתלמיד/ה לקרוא בקול את דברי העד.

הקמת האימפריה

שקופית זו מזמנת דיון בכיבושיו של נפולאון, בהקמת האימפריה הצרפתית ובהבטחתו להפיץ את רעיונות הנאורות והמהפכה ברחבי האימפריה.

דבריהם של הסנגור ושל הקטגור בדיון זה מלווים בתמונות. הסנגור מציג את שער הניצחון שהוקם בתקופת נפולאון, ואילו הקטגור מציג את תמונת המורדים הספרדיים שחיילי נפולאון מוציאים להורג (שצייר גויה).

- סביב דיון זה אפשר לקיים עם התלמידים שיחה על משמעות המושג "אימפריה", ואף לשאול האם ערכי הקדמה והנאורות מקנים לעם עליונות מוסרית והצדקה לכפות אותם בכוח על עמים אחרים.

פיתוח מערכת המנהל והשלטון

שקופית זו מתמקדת ב"קוד נפולאון" ובהשלכותיו. הסנגור מצטט קטע קצר מהקוד, ואילו הקטגור טוען שלצד מערכת החוקים הנאורה שיצר נפולאון, הוא רדף את מתנגדיו הפוליטיים ואף הכריז על עצמו כעל קיסר.

- הקטגור מעלה את השאלה: מה בעצם ההבדל בין נפולאון לבין לואי ה-16? כדאי לדון עם התלמידים בשאלה זו.

הפרדת דת ממדינה

שקופית זו עוסקת ביחסו של נפולאון לדת ובהפרדה בין דת למדינה.

- כדאי לדון עם התלמידים ביחסי דת ומדינה ולבחון דגמים שונים של מדינות.
- אפשר לדבר על תחילתו של רעיון ההפרדה בין דת למדינה במסגרת הגות הנאורות.
- כדאי להתייחס, לאור דברי הקטגור והתמונה שמציג, ליחסו של נפולאון לאפיפיור: מצד אחד מזמין אותו לטקס הכתרתו כקיסר; מצד שני נוטל מידי את הכתר ומכתיר את עצמו ואת אשתו.

נפולאון והיהודים

שקופית זו מתמקדת ביחסו של נפולאון ליהודים. הסנגור מתייחס למעמד המיוחד שנפולאון הקנה ליהדות בצרפת, ואף מזמן את ראש הסנהדרין של פריז כעד. זינצהיים, ראש הסנהדרין, מדבר על יחסו החיובי של נפולאון ליהודים, ואף מצטט מדברי נפולאון. הקטגור, לעומת זאת, מדגיש שיחסו של נפולאון ליהודים לא היה אחיד ומביא ציטוט מ-"הפקודה המחפירה".

- אפשר לעורר דיון בכיתה על יחסו של נפולאון ליהודים – המניעים האפשריים ליחס זה, השלכותיו והמגבלות עליו.
- אפשר להרחיב את הדיון על מעמדם של היהודים באירופה באותה תקופה ולהתייחס למורכבות תהליך קבלת השוויון האזרחי. לצורך זה, כדאי להיעזר במפה הבאה:

<http://lib.toldot.cet.ac.il/pages/item.asp?item=9081>

שקופית "לאחר הדיונים"

לשקופית זו אפשר להגיע לאחר בחינת כל הדיונים או כמה מהם. השקופית מציגה את דברי השופט, הסגור והקטגור, שקוראים לתלמידים לקחת חלק פעיל ולכתוב את דברי הסיכום של הסגורה ושל הקטגוריה.

- מומלץ, בשלב זה, לחלק את הכיתה לשתי קבוצות ולבקש מקבוצה אחת לסכם את עמדת הסגורה, ומקבוצה שנייה לסכם את עמדת הקטגוריה. את החלוקה לקבוצות אפשר לעשות באופן שרירותי או לפי העמדות שהתלמידים מביעים.
 - אפשר לבחור שני מתנדבים שיגבשו את נאומי הסיכום: אחד של הסגורה והשני של הקטגוריה. על הנאום לכלול כמה שיותר נימוקים משכנעים ומסר ברור.
 - בשלב הבא, כדאי לבקש מכל אחד מהצדדים לקרוא בקול או להציג בצורה תיאטרלית את נאום הסיכום.
 - **בשקופית זו ניתן להשתמש בסל"ב- סולור בכיתה.**
- במקום לערוך דיון רגיל במליאה, ניתן ללחוץ על אייקון הסל"ב וליהנות מחוויה אינטראקטיבית ייחודית. הלוח יראה כך:

- בקשו מהתלמידים לכתוב טענה שתתמוך בעמדת הסגור או טענה שתתמוך בעמדת הקטגור.
- ניתן לסדר את הפתקיות שנשלחו ללוח תחת הכותרת המתאימה.
- לחלופין, ניתן לפתוח לתלמידים את פונקציית הג'ויסטיק ולבקש מהם למקם את הפתקית שכתבו תחת הכותרת המתאימה לה על גבי הלוח.
- בקשו משני תלמידים, המייצגים כל אחד עמדה אחרת, לשאת נאום קצר בפני יתר חברי הכיתה ולנסות לשכנע בשם הקטגור ובשם הסגור.

שקופית "הצבעה"

בשקופית זו "חוזרים אל המצגת" כדי לבדוק את עמדות התלמידים. מי השתכנע מדברי הסנגוריה ומי מדברי הקטגוריה. השקופית מציגה את התוצאות בצורה גרפית. גם במהלך ההצבעה כדאי להזכיר לתלמידים שהם יכולים לשמור על עמדה דו-ערכית ולהצביע לשני הצדדים או לא להצביע לאף אחד מהם. רצוי מאוד להבהיר שאין כאן צד צודק וצד טועה, וכי אפשר בהחלט להגיע למסקנה שנפולאון היה גם שליט נאור ומיטיב וגם עריץ ומשעבד.

שקופית הנצחת נפוליאון

שקופית זו מזמנת לתלמידים רפלקציה על תהליך הלמידה. דרך נושא הנצחתו של נפוליאון מתאפשרת התבוננות עומק על דמותו, אשר תסייע לתלמידים לגבש עמדה אישית כלפי מעשיו, הבנת בחירותיו והערכים שהנחו אותו. בקשו מהתלמידים לחפש ברשת כיצד הונצח נפוליאון ולבחון אילו תכונות שלו מובלטות באמצעי הנצחה שמצאו. שאלו אותם אילו תחושות מעוררות בהם הדרך שבה הוא הונצח? והאם הם היו מנציחים אותו באופן שונה?

הנצחת נפוליאון

- חפשו ברשת כיצד מונצח נפוליאון. אילו תכונות שלו מובלטות באמצעי הנצחה שמצאתם?
- לו הייתם אתם אחראים על הנצחת נפוליאון - כיצד הייתם מנציחים את דמותו?
- אילו תחושות מעוררות בכם הדרך שבה הוא הונצח?

הקדים

הבא

לקריאה נוספת:

אינגלנד סטיבן, נפולאון: חיים פוליטיים, ספריית מעריב, 2009.

הרסגור מיכאל, פוקס אהוד, רגעים היסטוריים ורגעים היסטריים, הוצאת דביר, 2010, עע' 62-17.

תומסון דייויד, אירופה מאז נפולאון, זמורה ביתן – מוציאים לאור, 1995, חלק א', עע' 75-54.

על נפולאון:

<http://lib.toldot.cet.ac.il/pages/item.asp?item=10945&str1=%D7%A0%D7%A4%D7%95%D7%9C%D7%90%D7%95%D7%9F&x=-266&y=-211&str3=&find=1&ex=0&docs=1&pic=1&sites=1&title=&all=1>

על התבססות שלטון נפולאון:

<http://lib.toldot.cet.ac.il/pages/item.asp?item=5891&str1=%D7%A0%D7%A4%D7%95%D7%9C%D7%90%D7%95%D7%9F&x=-266&y=-211&str3=&find=1&ex=0&docs=1&pic=1&sites=1&title=&all=1>

על סמלי המהפכה והתרבות הפוליטית בצרפת:

<http://lib.toldot.cet.ac.il/pages/item.asp?item=15233&str1=%D7%A1%D7%9E%D7%9C%D7%99+%D7%94%D7%9E%D7%94%D7%A4%D7%9B%D7%94&x=-266&y=-211&str3=&find=1&ex=0&docs=1&pic=1&sites=1&title=&all=1>